Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2000/60/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, směrnice 2006/118/ES o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu a směrnice 2008/105/ES o normách environmentální kvality v oblasti vodní politiky

(COM(2022) 540 final – 2022/0344 (COD))

(2023/C 146/07)

Zpravodaj: **Arnaud SCHWARTZ**

Žádosti o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 19.1.2023
	Rada, 24.1.2023
Právní základ	čl. 192 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	3.2.2023
Přijato na plenárním zasedání	22.2.2023
Plenární zasedání č.	576
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	156/01/06

1. **Závěry a doporučení**

1.1. Evropský hospodářský a sociální (EHSV) výbor důrazně podporuje návrh Evropské komise na doplnění řady klíčových látek znečišťujících vodu na seznamy prioritních látek pro povrchové a podzemní vody, které budou použity k posouzení chemického stavu podle rámcové směrnice o vodě. Členské státy budou muset sledovat jejich přítomnost ve vodě a zajistit, aby byly dodržovány normy kvality. Návrh je o několik let opožděn a je vítaným pokusem o aktualizaci posouzení chemického stavu vod.

1.2. EHSV poukazuje na to, že čistá voda má zásadní význam pro naši společnost a životní prostředí, jakož i pro socioekonomickou činnost. Silný rámec pro ochranu vody se zaměřením na snížení znečištění u zdroje přinese výhody ekosystémům, subjektům využívajícím vodu k rekreaci a průmyslu a zajistí čistou a cenově dostupnou pitnou vodu.

1.3. Ačkoli jsou s touto iniciativou spojeny náklady, například na čištění odpadních vod, EHSV zdůrazňuje, že přínosy spojené s neznečištěnou vodou převažují – například díky tomu, že se zamezí expozici škodlivým chemickým látkám a sníží se potřeba čištění na dosažení norem pro pitnou vodu. Změna modelů používání škodlivých látek s cílem snížit jejich přítomnost ve vodě může rovněž zajistit vedlejší přínosy, jako je snížená expozice pracovníků v zemědělsko-potravinářském průmyslu škodlivým pesticidům.

1.4. Je třeba učinit více pro bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti. EHSV v žádá, aby byly vypracovány konkrétní pokyny pro průmyslová odvětví, která ve výrobních procesech využívají vodu s různými látkami.

1.5. EHSV doporučuje, aby členské státy více usilovaly o shromažďování, uspořádání a výklad údajů o vodě a zařadily potřebu údajů o životním prostředí mezi své hlavní priority. Je důležité omezit prodlevy týkající se údajů a zajistit specifické ukazatele ve všech členských státech.

1.6. Podle rámcové směrnice o vodě ([1]) více než 60 % evropských vod stále není v dobrém chemickém stavu. To však neposkytuje úplnou představu o tomto problému, neboť současné hodnocení nezohledňuje účinky chemických směsí, k nimž může docházet i v případě, že jsou znečišťující látky přítomny v „bezpečných“ množstvích. Hodnocení a sledování dopadu směsí látek na životní prostředí a lidské zdraví by měla být věnována větší pozornost.

1.7. Zakázané pesticidy jsou v evropských vodách stále přítomny. EHSV zdůrazňuje, že monitorovací opatření, včetně ukončení nezákonného používání a výjimek, musí zůstat v platnosti v členských státech, v nichž byla zjištěna nadměrná množství, a to i v případě, že na úrovni EU byly tyto látky vyřazeny ze seznamu prioritních látek.

1.8. Voda je životně důležitým, ale stále vzácnějším zdrojem. Dvě třetiny evropských občanů považují kvalitu vody a její dostatečné množství ve své zemi za závažný problém ([2]). K tomu, aby bylo možné úspěšně splnit cíl udržitelného rozvoje č. 6 „zajistit všem přístup k vodě a sanitačním zařízením“ a zabránit budoucí krizi, je třeba tyto otázky řešit s náležitou naléhavostí. Prioritou členských států by mělo být usnadnění přístupu k odpovídajícím prostředkům, vybavení a lidským zdrojům, jakož i konsolidace kontrolních institucí a zvýšení počtu inspektorů provádějících kontroly.

1.9. EHSV rovněž vyzývá evropské orgány, aby se začaly zabývat vodou jakožto prioritním tématem a aby přijaly „modrou dohodu pro EU“, jež bude znamenat intenzivní úsilí o předvídání potřeb, zachování vodních zdrojů a řádné zvládání souvisejících výzev na základě komplexního a koordinovaného plánu, který stanoví ambiciózní cíle a opatření související s dohodnutými milníky. EHSV předloží konkrétní návrhy týkající se modré dohody pro EU v průběhu roku 2023.

2. **Související informace**

2.1. Cílem revize seznamů látek znečišťujících povrchové a podzemní vody, kterou předložila Komise v návrhu směrnice, kterou se mění rámcová směrnice o vodě, směrnice o normách environmentální kvality a směrnice o podzemních vodách, je zabývat se dvěma hlavními problémy:

— seznamy prioritních látek jsou neúplné a zastaralé a neposkytují dostatečnou ochranu ekosystémů a lidského zdraví před riziky vyplývajícími ze znečištění vody,

— rozdíly mezi vnitrostátně stanovenými normami pro znečišťující látky a kvalitu jsou příliš velké. Vykazování údajů je zatěžující, neboť není přizpůsobeno dnešním technologiím. Postup přezkumu seznamů prioritních látek je příliš zdlouhavý.

2.2. Pokud jde o povrchové vody, revize navrhuje doplnit na seznam prioritních látek pro povrchové vody 24 jednotlivých látek (pesticidy, léčivé přípravky a průmyslové chemické látky) a skupinu 24 per- a polyfluorovaných alkylových látek (PFAS), jakož i změnit normu environmentální kvality (NEK) pro 16 látek, které jsou již na seznamu uvedeny, a odstranit čtyři látky, u nichž se má za to, že již nepředstavují hrozbu pro celou EU. Kromě toho se zavádí prahová hodnota pro pesticidy v souladu s ustanoveními pro podzemní vody.

2.3. Pokud jde o podzemní vody, navrhuje se, aby do přílohy I směrnice o podzemních vodách byla doplněna skupina 24 PFAS, dvě antibiotika a řada metabolitů pesticidů s prahovými hodnotami platnými pro celou EU. Kromě toho se zavádí prahová hodnota pro léčivé přípravky. Do přílohy II směrnice o podzemních vodách se doplňuje jeden léčivý přípravek, což znamená, že členské státy musí zvážit stanovení vnitrostátní prahové hodnoty.

2.4. Komise vypracuje metodiku pro monitorování mikroplastů a genů antimikrobiální rezistence s cílem zařadit je v budoucnu mezi znečišťující látky.

2.5. Aby se zlepšilo monitorování znečišťujících látek v podzemních vodách, stal se pro monitorování podzemních vod povinný postup „seznamu sledovaných látek“.

2.6. Normy pro znečišťující látky regulované na úrovni povodí byly harmonizovány a budou zahrnuty do posouzení chemického stavu.

([1]) Zpráva EEA č. 7/2018, European waters: Assessment of status and pressures 2018.
([2]) European Water Association (EWA), Water Manifesto.

2.7. Členské státy jsou povinny sledovat estrogenní látky po dobu dvou let metodami založenými na účincích souběžně s konvenčním monitorováním chemického stavu tří estrogenních látek. Definice normy environmentální kvality v rámcové směrnici o vodě se mění tak, aby zahrnovala spouštěcí hodnoty založené na účincích používané pro monitorování založené na účincích.

3. **Obecné připomínky**

3.1. Více než 20 let po přijetí rámcové směrnice o vodě zůstává znečištění vody v Evropě rozsáhlým problémem, který má negativní vliv na vodní organismy, rekreační využívání vody a zásobování pitnou vodou. Představuje problém také pro zemědělství a průmysl. Dvě třetiny útvarů povrchových vod a jedna čtvrtina útvarů podzemních vod v Evropě stále nemají dobrý chemický stav ([3]), ale tento stav se posuzuje pouze na základě malé podskupiny znečišťujících látek a neodráží plný rozsah znečištění vod.

3.2. Znečištění vody je pro společnost spojeno s vysokými náklady, které se odhadují na 22 miliard EUR ročně, přičemž se bere v úvahu pouze znečištění živinami ([4]). I když je zásada „znečišťovatel platí“ zakotvena ve Smlouvách EU, stále není dobře prováděna, což znamená, že náklady na znečištění nesou z velké části daňoví poplatníci ([5]). Expozice lidí a životního prostředí škodlivým látkám je velmi nákladná a sanace a úprava kontaminované vody jsou drahé. Veškeré úsilí proto musí být zaměřeno na předcházení znečištění u zdroje.

3.3. Hrozba účinků chemických koktejlů pro vodní organismy a lidské zdraví je uznávaným problémem a nedostatky stávajícího rámce pro monitorování a podávání zpráv byly jedním z klíčových bodů, které měla probíhající revize vyřešit. Měla by být zohledněna zjištění a doporučení vědecké obce, např. v rámci projektů EU SOLUTIONS a NORMAN.

3.4. Přezkum seznamu látek znečišťujících povrchové by měl být prováděn každé čtyři roky a seznamu látek podzemní vody každých šest let. Současná revize přichází se zpožděním, neboť poslední revize byly provedeny v roce 2013 pro látky znečišťující povrchové vody a v roce 2014 pro látky znečišťující podzemní vody. To znamená, že nové prioritní látky budou tvořit součást posouzení chemického stavu až v případě plánů povodí čtvrtého cyklu s navrhovaným datem splnění požadavků v roce 2033. Vzhledem k zoufalému stavu kvality vody v Evropě a ke skutečnosti, že se již ukázalo, že navrhované látky vzbuzují obavy v celé EU, EHSV naléhavě žádá, aby byla neprodleně přijata opatření ke snížení koncentrace těchto a dalších znečišťujících látek ve všech vodách EU. EU musí rychleji reagovat na vědecké poznatky týkající se znečištění vody a musí je převádět do právních kroků a řešení. Zásadní význam má rovněž přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. Členské státy a Evropská unie by proto měly zajistit účinné a rychlejší soudní a správní řízení v této oblasti ([6]).

3.5. EHSV podporuje doplnění nových znečišťujících látek na seznam prioritních látek pro povrchové a podzemní vody. Tyto seznamy vyžadují, aby členské státy nejen omezily uvolňování těchto látek do životního prostředí, ale také aby aktivovaly opatření podle jiných směrnic ([7]). Pokud však seznamy nejsou aktuální nebo jsou příliš zúžené, mohou být opatření v oblasti životního prostředí omezená. Rovněž znečišťující látky jsou ve značné míře doplňovány jako jednotlivé látky, přičemž nejsou zohledňovány účinky chemických směsí.

3.6. EHSV vítá skutečnost, že látky PFAS byly doplněny jako skupina 24 látek s prahovou hodnotou pro skupinu, a rovněž vítá zavedení prahové hodnoty pro pesticidy v povrchových vodách a prahové hodnoty pro léčivé přípravky v podzemních vodách. Ačkoli některé z těchto prahových hodnot mohou být příliš vysoké na to, aby poskytovaly ochranu, je to v souladu s ambicí Strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek regulovat látky jako skupinu. Takové prahové hodnoty by však měly být vypracovány i pro jiné skupiny látek, včetně bisfenolů, pyrethroidů a neonikotinoidů.

([3]) EEA, zpráva č. 9/2021, Drivers of and pressures arising from selected key water management challenges: A European overview.
([4]) Evropská komise, Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the polluter pay.
([5]) EÚD, Zvláštní zpráva 12/2021: Zásada „znečišťovatel platí“: její uplatňování v environmentálních politikách a opatřeních EU není jednotné.
([6]) Stanovisko EHSV *Použití Aarhuské úmluvy – přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí* (Úř. věst. C 123, 9.4.2021, s. 66).
([7]) Například povolení podle nařízení o přípravcích na ochranu rostlin musí být přezkoumána, pokud je ohrožen chemický stav podle rámcové směrnice o vodě.

3.7. Ačkoliv jsou pesticidy zakázány, mohou být nadále přítomny v životním prostředí, kde ohrožují vodní organismy a lidské zdraví – důvodem mohou být buď zákonné výjimky, nezákonné používání, nebo skutečnost, že se příslušná látka obtížně rozkládá. Velká většina pesticidů zjištěných ve vodě v některých členských státech není povolena, např. DDT, lindan, atrazin a endosulfan ([8]). Je zásadní, aby monitorování a úsilí o snížení jejich přítomnosti nadále pokračovalo.

3.8. Navrhuje se rovněž vypustit článek 16 rámcové směrnice o vodě, protože již zastaral. To je však správné pouze částečně, protože by tím došlo ke zrušení dvacetileté lhůty pro postupné odstranění prioritních nebezpečných látek. Povinnost jejich postupného odstranění, která je jedním z hlavních cílů rámcové směrnice o vodě, je vymahatelná pouze tehdy, je-li spojena s jasnou lhůtou. Již podle stávající rámcové směrnice o vodě byla povinnost postupného odstranění obecně ignorována, a čím méně konkrétní bude, tím více se ji orgány budou snažit ignorovat. To by představovalo vážné oslabení.

3.9. S odkazem na přístup „jedna látka, jedno posouzení“ v rámci Strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek návrh svěřuje Evropské agentuře pro chemické látky (ECHA) ústřední úlohu, pokud jde o převzetí souboru povinností od GŘ ENVI a JRC při určování látek znečišťujících vodu a souvisejících norem kvality. Vzhledem k tomu, že se ECHA zabývá především chemickými látkami, na něž se vztahuje nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek (REACH), které nezahrnuje pesticidy a léčivé přípravky, vyzývá EHSV agenturu ECHA, aby posílila své (právní a technické) kapacity v oblasti léčivých přípravků a pesticidů, tak aby byla schopna plnit nové úkoly. EHSV rovněž doporučuje, aby agentura ECHA v této souvislosti spolupracovala s kvalifikovanými partnery, a to i na regionální úrovni, např. s univerzitami a jejich laboratořemi.

3.10. Je třeba učinit více pro bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti, mj. v zemědělsko-potravinářském průmyslu. EHSV v této souvislosti žádá, aby byly vypracovány konkrétní pokyny pro průmyslová odvětví, která ve výrobních procesech využívají vodu s různými látkami.

4. **Konkrétní připomínky**

4.1. EHSV vítá skutečnost, že údaje z monitorování a výsledný stav by měly být zpřístupňovány Evropské agentuře pro životní prostředí a veřejnosti alespoň jednou ročně, a nikoli každých šest let, jak tomu bylo dříve. To poskytne aktuálnější představu o stavu evropských vod a pokroku při dosahování cíle rámcové směrnice o vodě.

4.2. EHSV vítá ustanovení o používání metod založených na účincích pro monitorování estrogenních látek. Zachytí se tak účinek všech estrogenních látek s podobnými účinky, a nikoli pouze tří estrogenních látek monitorovaných pomocí konvenčních chemických metod. Ačkoli zahrnutí spouštěcích hodnot do definice normy kvality životního prostředí otevírá možnost zavést při budoucím posuzování chemického stavu monitorování účinků směsí založené na účincích, Komise by měla být zmocněna k předložení aktů v přenesené pravomoci s cílem vyžadovat další využívání monitorování založeného na účincích.

4.3. Normy kvality týkající se glyfosátu byly stanoveny před vydáním konečného stanoviska Vědeckého výboru pro zdravotní, environmentální a vznikající rizika (SCHEER), aniž by bylo uvedeno, že budou revidovány na základě konečného vědeckého stanoviska, což znamená, že se nebere v úvahu příspěvek občanské společnosti v rámci konzultace výboru SCHEER. Výbor SCHEER by měl zohlednit rovněž názory občanské společnosti ([9]) na toto konečné stanovisko. Ještě není pozdě, protože proces revize norem environmentální kvality týkajících se glyfosátu stále probíhá, jak vyžaduje rámcová směrnice o vodě. Z toho by měl vycházet návrh Komise na stanovení prahových hodnot pro povrchové vody.

4.4. EHSV se domnívá, že žádné jednotlivé NEK týkající se pesticidů by neměly být vyšší než navrhovaný parametr „pesticidy celkem“ (0,5 µg/l) ([10]). Proto by navrhovaná NEK pro vnitrozemské povrchové vody, které se nevyužívají k odběru pitné vody (86,7 µg/l), neměla být zavedena. EHSV místo toho na základě přístupu předběžné opatrnosti doporučuje, aby se na všechny vnitrozemské povrchové vody vztahovala navrhovaná NEK týkající se povrchové vody využívané k odběru pitné vody (0,1 µg/l). V souladu s praxí, podle níž se pro „ostatní povrchové vody“ používají prahové hodnoty, které jsou o jeden řád nižší než prahové hodnoty pro „vnitrozemské povrchové vody“, by následně měla být hodnota NEK pro „ostatní povrchové vody“ změněna na 0,01 µg/l.

([8]) PAN Europe and Ecologistas en Acción, Ríos hormonados: Contamination of Spanish Rivers with Pesticides.
([9]) Joint NGO analysis of the Commission's proposal for a revised list of priority substances for surface and groundwater.
([10]) COM(2022) 540 final, Příloha I.

4.5. Individuální prahová hodnota pro pesticidy v podzemních vodách vychází z toho, co bylo možné analyzovat analytickými metodami v 90. letech 20. století ([11]). Od té doby bylo dosaženo technického pokroku a nyní je možné zjistit nižší koncentrace. V povrchových vodách jsou již pro několik pesticidů stanoveny nižší prahové hodnoty. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že Komise při revizi látek znečišťujících povrchové a podzemní vody nepřezkoumala individuální prahovou hodnotu pro pesticidy. V případě podzemních vod se pro přípravky na ochranu rostlin používá prahová hodnota 0,1 µg/l, která je subjektivně stanovena na základě analytických technik. V současné době jsou k dispozici lepší techniky, které umožňují získat vědecké informace pro stanovení prahových hodnot na základě skutečného rizika, jež je s různými látkami spojeno.

4.6. Stále chybí ukazatele pro monitorování zdraví systémů podzemních vod, jako je teplota, a to navzdory skutečnosti, že věda již poskytuje spolehlivé poznatky pro stanovení příslušných kritérií. EHSV si klade otázku, proč Komise taková relevantní kritéria do svého návrhu nezahrnula. Tato kritéria by měla být doplněna do přílohy I směrnice o podzemních vodách v souladu s 20. bodem odůvodnění a čl. 4 odst. 5 této směrnice a měla by být v souladu s požadavky týkajícími se podzemních vod uvedenými v usnesení Evropského parlamentu o provádění vodohospodářských právních předpisů (17. prosince 2020).

V Bruselu dne 22. února 2023.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

([11]) Viz poznámky agentury EMA v dokumentu Guideline on assessing the environmental and human health risks of veterinary medicinal products in groundwater a agentury EEA v dokumentu ETC/ICM Report 1/2020: Pesticides in European rivers, lakes and groundwater – Data assessment.